

mgr Filip Dulka
mgr Karolina Ryfka-Dulka

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

barokowego ołtarza z kościoła pw. Świętego Jana Bosko w Gwiździnach

/poprzedzony wstępnymi badaniami konserwatorskimi i opisem stanu
zachowania/

mgr Filip Dulka
Konservator Malarstwa i Rzeźby Polichromowanej
dyplom nr 1400/140631/2010, UMK Toruń
ul. Juliusza Słowackiego 79
87-100 Toruń

Firma:
Konserwacja Zabytków i Galeria Malarska Filip Dulka
NIP: 876-240-52-60
REGON: 340915242
www.filipdulka.pl
info@filipdulka.pl
ul. Legionów 65/67 m.2
86-300 Grudziądz

mgr Karolina Ryfka - Dulka
Konservator Malarstwa i Rzeźby Polichromowanej
dyplom nr 1400/142855/2011, UMK Toruń
ul. Platynowa 21/4
80-041 Gdańsk

Firma:
Forme Simple. Karolina Ryfka-Dulka
NIP: 583-303-75-15
REGON: 361263665
formesimple@gmail.com
ul. Platynowa 21/4
80-041 Gdańsk

Toruń 2022

RZEŻBA DREWNIANA POLICHROMOWANA

1.0. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I DOKUMENTACJI KONSERWATORSKIEJ

NR REJESTRU ZABYTKÓW

NR INW. ZBIORU

NR INW. PRACOWNI KONS.

1. DANE PRZED KONSERWACJĄ

RODZAJ : ołtarz główny z obrazem „Matki Boskiej z Dzieciątkiem” w zwieńczeniu

AUTOR, WARSZTAT, SZKOŁA : nieznany

SYGNATURA : brak

INSKRYPCJE : brak

DATOWANIE : 1 ćw. XVIII w.

STYL: barok

POCHODZENIE: przypuszczalnie kościół pw. Św. Marii Magdaleny w Kurzętniku

MIEJSCE PRZECHOWYWANIA : kościół parafialny pw. Świętego Jana Bosko w Gwiździnach

WŁAŚCICIEL / UŻYTKOWNIK : Parafia Rzymskokatolicka pw. Świętego Jana Bosko
w Gwiździnach, gm. Nowe Miasto Lubawskie, powiat nowomiejski, Gwiździny 53, 133-300 Nowe
Miasto Lubawskie

WYMIARY: obiekt zdemontowany

TECHNIKA : ołtarz drewniany, wykonany przy użyciu technik stolarskich i snycerskich,
ozdobiony polichromiami i złoceniami;
obraz malowany na podobrazii płóciennym, techniką olejną, wielowarstwowo

WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE (LUB RENOWACJE): TAK NIE

WCZEŚNIEJSZE DOKUMENTACJE: TAK NIE

RODZAJE BADAŃ ORAZ ICH WYKONAWCY

Badania budowy technicznej: mgr Filip Dulka, mgr Karolina Ryfka-Dulka,

Badania artystyczno-historyczne: mgr Filip Dulka, mgr Karolina Ryfka-Dulka

Badania stratygraficzne: mgr Filip Dulka, mgr Karolina Ryfka-Dulka

I. HISTORIA PARAFII

Gwiździny powstały prawdopodobnie w wieku XIV. Miejscowość ta jest znana w źródłach historycznych pod kilkoma nazwami, tj. *Quesin*, *Quezen* oraz *Quesendorf*. Pierwsze informacje o Gwiździnach pochodzą z roku 1414 w kontekście wojny toczonej przeciw Krzyżakom, kiedy to mieszkańcy Gwiździn ponieśli koszty z nią związane, szacowane na 300 bądź 800 grzywien, w zależności od przekazu danego źródła historycznego. Współczesna nazwa miejscowości po raz pierwszy wystąpiła w roku 1570. Gwiździny od momentu lokacji stanowiły własność kapituły chełmińskiej.

Geneza parafii w Gwiździnach nie jest do końca znana historykom. Nie można bezspornie określić daty jej powołania, ponieważ nie zachowały się żadne źródła, które mogłyby potwierdzić jej utworzenie. Można przypuszczać, że powstała mniej więcej w chwili lokacji miejscowości. Jednakże jest to tylko i wyłącznie przypuszczenie. Pierwsze potwierdzone informacje odnośnie miejscowej parafii są datowane dopiero na wiek XVII.

W konsekwencji wojny toczonej przeciw Szwedom w latach 1626-1629 parafia znacznie zubożała, dlatego prawdopodobnie wkrótce po zakończeniu wojny w **1630 r. decyzją Jakuba Zadzika piastującego funkcję biskupa parafia gwiździńska została filią parafii Kurzętnik**. Kościół parafialny w Gwiździnach, pozbawiony odpowiedniej opieki, został rozebrany około 1810 r.

01.04.1928 r. bp Stanisław Okoniewski ponownie erygował parafię w Gwiździnach. W tym czasie podjęto prace budowlane nad nowym obiektem sakralnym dla potrzeb parafian. **Współczesny kościół parafialny należący do parafii pw. św. Jana Bosko w Gwiździnach został wybudowany w latach 20. XX w.** Korpus kościoła powstał na rzucie prostokątnym. Jest to budowla murowana. Dach świątyni jest trójspadowy, natomiast nad wieżą kościelną – namiotowy. W 1984 r. przeprowadzono prace budowlane, dzięki którym kościół zyskał nowe prezbiterium.

Świątynia posiada na wyposażeniu organy datowane na rok 1890. Ich autorem był Wilhelm Sauer. Od 1945 r. znajdują się w kościele parafialnym.

II. OPIS OBIEKTU

1. Historia ołtarza:

Ołtarz jest starszy niż sam budynek kościoła. Możliwe, iż został on przeniesiony do Gwiździn z innej świątyni (przypuszczalnie mógł być to kościół pw. Św. Marii Magdaleny w Kurzętniku). Do lat '80 XX w. obiekt umieszczony był w centralnym miejscu jako ołtarz główny. Sprawowano przy nim Msze Święte. W roku 1984, kiedy dobudowano nowe prezbiterium ołtarz zdemontowano, a poszczególne jego elementy zmagazynowano na strychu kościoła.

2. Opis przedmiotu, sygnatura, napisy:

Nastawa jest architektoniczna, kulisowa, jednoosiowa, dwukondygnacyjna ze zwieńczeniem i uszakami po bokach, z dwoma polami obrazowymi. Pierwotnie ustawiony na predelli i dwóch występujących do przodu cokółach z dekoracją ornamentalną. W I kondygnacji znajduje się pole obrazowe w kształcie prostokąta, zamkniętego łukiem nadwieszonym, jego historyczne wypełnienie nie zachowało się (we współczesnej aranżacji umieszczona była tam płaskorzeźba Jana Bosko - patrona Parafii - powstała w latach '50 XX w.).

Kondygnacja zamknięta gierowanym gzymsem, wypełnionym roślinnym ornamentem. Na bokach cztery flankujące spiralne kolumny z ornamentem wici roślinnej i korynckimi kapitelami. Na kolumnach konsole z wysuniętym górnym gzymsem, na którym umieszczono dwie pełnopostaciowe rzeźby kobiet. Ustawione są frontalnie, wyprostowane.

Uszaki I kondygnacji w formie półkolistych, prześwitowych arkad, w których umieszczono rzeźby zakonników (jednej brakuje). Nad arkadami oraz przy zewnętrznych bokach arkad ornamentalne uszaki. Rzeźby ołtarzowe ustawione są frontalnie, wyprostowane. Fałdy ich szat modelowane dość głęboko.

W II kondygnacji prostokątne pole obrazowe, górą zamknięte odcinkiem łuku i szeroką ramą zdobioną ornamentem. W ramie obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem, flankowany po bokach dwoma kariatydami - półpostaciami kobiecymi w formie pilastrów, dźwigającymi na głowie gierowany gzyms. Uszaki II kondygnacji w postaci głęboko drażonej wici akantu.

W zwieńczeniu tondo z płaskorzeźbionym mareogramem na tle promieni, umieszczone w szerokiej, ażurowej, akantowej ramie. Po bokach symetrycznie rozmieszczone pełnopostaciowe figurki aniołków. Nad zwieńczeniem umieszczona rzeźba.

Tabernakulum jest założone na krzywoliniowym planie, jednodrzwiżkowe, ze spływami wolutowymi w zewnętrznych krawędziach. Na drzwiczkach umieszczona jest dekoracja w formie kielicha z promienista hostią, a w narożnikach drzwiczek znajduje się motyw akroterionu.

III. STAN ZACHOWANIA ORAZ PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Ołtarz jest zdemontowany, a jego poszczególne elementy zostały zmagazynowane na strychu kościoła. Architektura ołtarza i elementy rzeźbiarskie wydają się być w większości kompletne. Zachowały się niemal wszystkie elementy z wyjątkiem: mensy, fragmentów spiralnych trzonów kolumn a także oryginalnego obrazu z I kondygnacji ołtarza. Prawdopodobnie nie ma także jednej rzeźby zakonnika, figury ze zwieńczenia oraz woluty z tabernakulum.

Drewno jest w złym stanie zachowania. Snycerka posiada wiele ubytków. Elementy są połamane, czasem niekompletne. Drewno jest mocno wysuszone i popękane. Widać liczne otwory wylotowe. Niektóre elementy mają strukturę gąbki. Wymagają wzmocnienia, sklejenia oraz głębokiej impregnacji.

Adhezja polichromii do podłoża drewnianego w wyniku starzenie się spoiw oraz wysuszenia drewna uległa osłabieniu. Warstwy polichromii odspajają się, występują liczne spękania i wiele ubytków.

Oryginalna polichromia była wielokrotnie przemalowywana. Warstwy wtórne oblewają formę zatracając kunszt rzeźbiarski detali i ornamentów. Przemalowania karnacji rzeźb są nieestetyczne, wykonane niedbale, z widocznymi śladami duktu pędzla, zaciekami farby oraz warstwą grubego pożółkłego lakieru. Wtórne złocenia pociemniały.

Wszystkie elementy ołtarza są pokryte warstwą kurzu i brudu. Obiekt wymaga dezynfekcji i dezynsekcji.

Obraz Najświętszej Maryi Panny z Dzieciątkiem jest w bardzo złym stanie zachowania. Płótno straciło swoją elastyczność. Jest sztywne, podatne na złamania i wykruszenia. Mocno zdeformowane. Posiada liczne ubytki przy krawędziach oraz jedno większe rozdarcie przy dolnej krawędzi (ok 7 cm.). Warstwa malarska jest spękana, występują liczne krakelury oraz drobne ubytki i wykruszenia malatury. Obraz przemalowany, pokryty grubą warstwą pociemniałego lakieru. Zakurzony i zabrudzony. Warstwa malarska mocno przebarwiona. Przedstawienie jest mało czytelne. Na zabrudzonej czarnej powierzchni obrazu prześwituje jedynie sama twarz Maryi i Dzieciątko.

Nie zachował się główny obraz z I kondygnacji ołtarza. W jego miejsce w latach '50 wtórnie umieszczono współczesną płaskorzeźbę przedstawiającą św. Jana Bosko - patrona Parafii.

Aktualnie płaskorzeźba eksponowana jest na południowej ścianie nawy głównej. Płaskorzeźba swoją estetyką i formą wykonania nie nawiązuje do zabytkowego charakteru ołtarza.

IV. TECHNOLOGIA I TECHNIKA

1. **Technika oryginału.** Barokowy ołtarz wykonany został zgodnie z dawną techniką i technologią, wg. zaleceń i prawideł starych mistrzów. Nastawa zbudowana jest z drewna sosnowego, rzeźby i ornamenty z drewna lipowego. Drewno przeklejono i pokryto kilkoma warstwami zaprawy kredowo-klejowej, której następnie opracowano fakturę powierzchni. Poszczególne ornamenty złocono złotem i srebrem płatkowym na pulmencie na zaprawie kredowo-klejowej. , polerowano agatem. Srebra laserowano (niebieskozielone laserunki). Architektura ołtarza była malowana., kolumny były marmoryzowane. Obraz malowany w technice olejnej na podłożu płóciennym.

2. **Technika warstw i elementów wtórnych.** Na oryginalnej polichromii istnieją wtórne nawarstwienia będące wynikiem prac renowatorskich XIX w. i prac malarskich XX w. Pierwsze z ingerencji były wykonane z większym poszanowaniem oryginału niż kolejne. Ingerencje spowodowały zamalowanie oryginalnej warstwy malarskiej architektury, karnacji rzeźb oraz złoceń i laserowanych srebrzeń. Pierwsza odkryta warstwa malarska architektury jest czarna. Na niej występuje wtórna szaroniebieska marmoryzacja. Następnie widać brązowy mazerunek. Kolejną fazą chronologiczną jest jasnoszara marmoryzacja. Aktualnie ekspozycyjna warstwa to biała łuszcząca się farba olejna. Warstwy wtórne powstały po szerokim kryjącym kitowaniu i gruntowaniu. Dekoracyjne ornamenty zostały wielokrotnie przykryte grubymi szczelnymi gruntami, szlagmentalem lub aluminium i ostatecznie pociemniała brązą.

Wykonano także wiele napraw konstrukcyjnych: do dużej części łączy elementów wykorzystano kute żelazne gwoździe. Ostatnie XX w. przemalowanie wykonane zostały bez uzupełniania ubytków, farbami olejnymi.

W latach '50 XX w. umieszczona została w ołtarzu płaskorzeźba Jana Bosko - patrona Parafii - jest to element wtórny, swoją estetyką i charakterem nie nawiązujący do barokowego ołtarza.

V. PROBLEMATYKA KONSERWATORSKA

Ołtarz został zdemontowany w latach '80 XX w., a jego elementy zmagazynowano na strychu kościoła. Współczesny budynek świątyni nie posiada ołtarza głównego (występuje samo miejsce wyznaczone na przechowywanie Najświętszego Sakramentu), dlatego komisyjnie postanowiono konserwować, odrestaurować i przywrócić w nowym prezbiterium do funkcji użytkowych i sakralnych. W ramach prac niezbędna jest rekonstrukcja kilku niezachowanych elementów, wykonanie nowej konstrukcji nośnej ołtarza, prac stolarskich i rzeźbiarskich przy nastawie.

Obiekt posiada wiele warstw wtórnych. Wykonywane były niedbale, bez uzupełnienia ubytków drewna czy zaprawy. Obiekt w ostatnie fazy przemalowano gęstą, kryjącą farbą olejną pędzlami szczecinowymi. Kolorystyka to: biała architektura, ciemne różowe karnacje pokryte pożółkłym lakierem oraz złocenia wykonane złotolami i brązami.

Stan zachowania oraz walory artystyczne XVIII -wiecznej polichromii determinują założenia konserwacji. Elementy ołtarza stylistycznie stanowią czytelny przykład sztuki barokowej

o dobrej jakości artystycznej, nadal widocznej mimo uszkodzeń, przejawiającej się w opracowaniu formy i detalu zarówno samej nastawy ołtarza jaki i uzupełniających ją rzeźb, obrazu, tabernakulum i licznych ornamentów. **XVIII -wieczny drewniany ołtarz będzie świadkiem historii, pokaże piękno i estetykę odległych nam czasów. Obiekt zaprezentuje kunszty barokowych snycerzy i malarzy. Tak wartościowy obiekt uszlachetni i upiększy wnętrze XX w. kościoła, który aktualnie nie może się pochwalić tak znakomitymi dziełami sztuki. Przywrócony ołtarz nada charakteru całemu wnętrzu, zwróci uwagę wiernych ku prezbiterium, zaciekawi swoją historią, pięknem i bogactwem wszystkich odwiedzających.** Koncepcja ta zgodna będzie z aktualnym stanem teorii i wiedzy w temacie konserwacji zabytków. Poprzednie próby dążenia do jedności stylowej wewnątrz zabytkowych, często kosztem pomijania wartościowych opracowań, dawno uznano za niewłaściwe i niszczące. Realizacje takich koncepcji spowodowały wiele zniszczeń cennych obiektów.

W wyniku badań i analiz założeniem będzie **usunięcie zdegradowanych warstw XIX i XX-wiecznych polichromii oraz konserwacja i restauracja warstwy z wieku XVIII.**

Z zachowanych źródeł w postaci archiwalnej fotografii wiadome jest jak pierwotnie wyglądała snycerka i konstrukcja ołtarza. Na tej podstawie możliwe będzie uzupełnienie brakujących elementów.

Zachowane w dobrym stanie oryginalne opracowanie polichromii wymagać będzie usunięcia przemalowań, oczyszczenia, utrwalenia, uzupełnienia ubytków drewna i zaprawy, restauracji przez punktowanie oraz retusz warstwy malarskiej, uzupełnienie ubytków złocień i srebrzeń. Powierzchnie dozłocone będą musiały być scalone z najlepiej zachowanym oryginałem, nieznacznie spatynowane. Zabieg ten wymaga doświadczenia i wycucia estetyki zabytku.

Płótno obrazu będzie musiało być oczyszczone z zabrudzeń oraz uelastycznione by zapobiec wyruszeniu się warstwy malarskiej. Stan podłóż płóciennego oraz występujące duże rozdarcie wymaga przeprowadzenia zabiegu dublażu. Malatura obrazu wymagać będzie ostrożnego usunięcia lakieru i przemalowań.

Pozostaje kwestia aranżacji pola obrazowego i kondygnacji ołtarza. Po przeprowadzeniu prac konserwatorskich i restauratorskich proponuje się zwołanie komisji konserwatorskiej w celu ustalenia dalszych wytycznych.

VI. CELE ORAZ ZAŁOŻENIA KONSERWACJI I RESTAURACJI

Założeniem prac jest konserwacja i restauracja zachowanych elementów ołtarza, rekonstrukcja części niezachowanych, powtórny montaż elementów na nowej konstrukcji nośnej we wnętrzu prezbiterium kościoła pw. Świętego Jana Bosko w Gwiździnach. Celem prac jest uratowanie cennego obiektu przed niechybnym zapomnieniem i zniszczeniem, powstrzymanie wszystkich procesów niszczenia i przywrócenie ołtarzowi wraz z obrazem pierwotnych walorów artystycznych, oraz funkcji użytkowych.

Zakłada się wykonanie pełnej konserwacji i restauracji z poszanowaniem zachowanego oryginału i wszystkich wartości dawności obiektu. Czynniki niszczące zostaną zniwelowane przez kompleksową dezynfekcję i dezynsekcję oraz głęboką impregnację drewna. Wzmocniona

i ustabilizowana zostanie konstrukcja nośna ołtarza, by mógł ponownie stanąć w kościele i pełnić funkcje sakralne. Zachowana barokowa polichromia przedstawia większą wartość historyczną i konserwatorską od aktualnie eksponowanej warstwy XX w. Warstwy przemalowań zostanie usunięta. Oryginał będzie podklejony, oczyszczony i utrwalony. Wykonane zostaną niezbędne naprawy stolarskie i rekonstrukcje snycerskie. Konserwacja i restauracja będzie polegała na uzupełnieniu wszystkich ubytków drewna, zaprawy i warstwy malarskiej (scalenie kolorystyczne metodą punktowania oraz retuszu imitatorskiego). Zniszczone złocenia i srebrzenia zostaną zrekonstruowane i odpowiednio postarzone względem najlepiej zachowanych fragmentów. Poszczególne elementy po restauracji zostaną zabezpieczone werniksami końcowymi.

Konserwowany będzie również obraz. Poddany zostanie procesom mającym na celu przywrócenie go do pierwotnej formy. Płótno zostanie oczyszczone i przeprowadzony zostanie zabieg dublażu. Dla odzyskania pełni wartości artystycznych usunięte zostaną przemalowania i wtórne lakiery, warstwa malarska zostanie utrwalona i uzupełniona metodą punktowania.

Prace przeprowadzone będą zgodnie z zasadami etyki konserwatorskiej.

V. PROGRAM PRAC

Ołtarz:

1. Dokumentacja fotograficzna przed rozpoczęciem prac.
2. Zabezpieczenie poszczególnych elementów na czas transportu.
3. Transport elementów do pracowni konserwatorskiej.
4. Zapewnienie elementom drewnianym odpowiednich warunków wilgotnościowych na czas trwania prac.
5. Kontrola pracy drewna obiektów.
6. Wykonanie prób oczyszczenia z zabrudzeń powierzchniowych.
7. Oczyszczenie z zabrudzeń powierzchniowych odwrocia i lica poszczególnych elementów.
8. Wykonanie dezynfekcji i dezynsekcji.
9. Impregnacja całego drewna (pędzlowanie, iniekcje, kąpiele drewna lipowego).
10. Próby usuwania przemalowań z poszczególnych partii.
11. Etapowe usuwanie wtórnych przemalowań i lakierów.
12. Usunięcie innych elementów wtórnych np.: metalowych gwoździ.
13. Podklejenie i konsolidacja zachowanego oryginału.
14. Wykonanie nowych belek konstrukcji nośnej ołtarza.
15. Prace stolarskie i snycerskie.
16. Odtworzenie części niezachowanych drewnianych elementów na podstawie, archiwalnej fotografii całego ołtarza.
17. Uzupełnianie ubytków drewna.
18. Przeklejenie odsłoniętych partii drewna.
19. Uzupełnianie ubytków zaprawy.
20. Opracowanie powierzchni uzupełnień.
21. Uzupełnienie ubytków pulmentu.
22. Uzupełnienie złocień i srebrzeń.
23. Zabezpieczenie sreber i wykonanie laserunków.
24. Scalenie uzupełnień z zachowanymi partiami złocień.
25. Uzupełnianie ubytków warstwy malarskiej światłotrwwałymi farbami konserwatorskimi.
26. Zabezpieczenie polichromii werniksami końcowymi.
27. Montaż ołtarza w kościele.

28. Montaż obrazu.
29. Dokumentacja powykonawcza.
30. Określenie warunków użytkowania zabytku.

Obraz:

1. Dokumentacja fotograficzna przed rozpoczęciem prac.
2. Zabezpieczenie na czas transportu.
3. Kontrola stanu krosien i płótna.
4. Zdjęcie obrazu z krosien.
5. Dezynfekcja obiektu.
6. Zabezpieczenie lica obrazu na czas trwania prac przy odwróciu.
7. Oczyszczenie odwrocia obrazu.
8. Podklejenie i prostowanie łusek oraz spękań lica obrazu
9. Próby usuwania przemalowań i werniksów z lica.
10. Usunięcie przemalowań i pożółkłych werniksów.
11. Uzupełnienie ubytków płótna, sklejenie rozdarć.
12. Prostowanie płótna.
13. Uzupełnienie ubytków zaprawy.
14. Opracowanie powierzchni uzupełnień.
15. Dublaż obrazu na nowe podłoże płócienne.
16. Założenie werniksu retuszarskiego.
17. Uzupełnienie ubytków warstwy malarskiej metodą punktowania konserwatorskimi farbami ketonowymi.
18. Zabezpieczenie obrazu werniksem końcowym.
19. Montaż obrazu w ramie ołtarza.
20. Wykonanie dokumentacji powykonawczej zabytków.

Materiały:

Dezynsekcja:	Per-xil
Dezynfekcja:	Biotin
Impregnacja:	Paraloid B-72 w toluenie 10%
Podklejanie:	klej króliczy 5%. polioctan winylu PVA
Usuwanie przemalowań:	metody mikrotermiczne i mechaniczne oraz chemiczne - aceton, benzyna, mieszane i rozpuszczalników w żelu
Uzupełnianie ubytków:	drewno - fleki i rekonstrukcje w drewnie, Araldite SV/HV 36 grunty - zaprawa kredowo-klejowa (kreda szampańska, klej króliczy, plastyfikatory, preparat antygrzybiczy) warstwa malarska - farby akwarelowe, specjalistyczne, światłotrwałe farby żywiczne
Złocenia:	na pulmencie, złotem płatkowym i srebrem proszkowym
Laserunki:	farby żywiczne, werniks, mixtion
Zabezpieczenie:	werniks retuszarski, werniks akrylowy końcowy

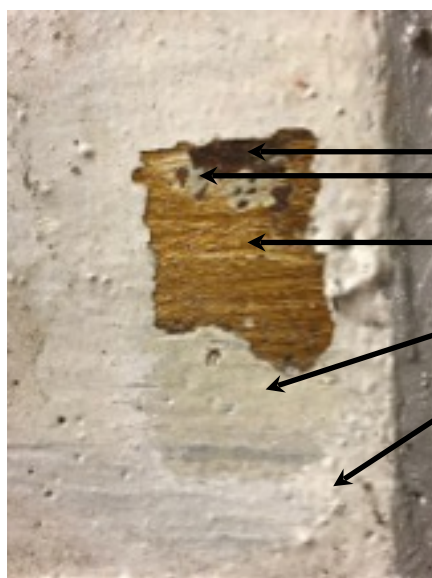
VI. WYNIK BADAŃ KONSERWATORSKICH

1. STRATYGRAFIA PRZED KONSERWACJĄ I RESTAURACJĄ:

A) Architektura ołtarza

Nr warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Charakterystyka warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie
11		WARSTWA MALARSKA BIAŁA (olejna)	V	XX w.
10		WARSTWA LAKIERU POŻÓLKŁYEGO	IV	XX w.
9		WARSTWA MALARSKA (jasnoszara marmoryzacja)		
8		WTÓRNY BIAŁY GRUNT		
7		WARSTWA MALARSKA (brązowy MAZERUNEK)	III	XIX/ XX w.
6		WTÓRNY BIAŁY GRUNT		
5		WARSTWA MALARSKA (szara marmoryzacja)	II	XIX w.
4		WTÓRNY BIAŁY GRUNT		
3		WARSTWA MALARSKA (czarne opracowanie)	I	1 ćw. XVIII w.?
2		PRZEKLEJENIE		
1		DREWNO: SOSNA		

Odkrywka nr 1. Fragment łamanego gzymsu górnego I kondygnacji ołtarza

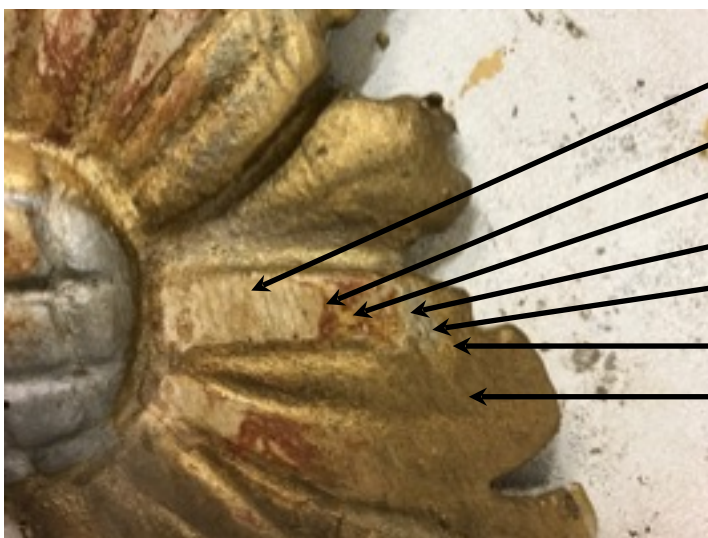

- 3. warstwa czarnej polichromii
- 5. jasnoszara marmoryzacja
- 7. warstwa brązowego mazerunku
- 9. jasnoszara marmoryzacja
- 11. biała warstwa malarska

B) ORNAMENT KWIATOWY

Nr warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Charakterystyka warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie
12		BRAZA	V	XX w.
11		SZLAGMENTAL	IV	XX w.
10		WTÓRNY GRUNT		
9		ALUMINIUM	III	XIX/XX w.
8		WTÓRNY GRUNT		
7		SZLAGMENTAL	II	XIX w.
6		WTÓRNY GRUNT		
5		ZŁOTO W PŁATKACH		
4		CZERWONY PULMENT		
3		ZAPRAWA KREDOWO KLEJOWA	I	1 ćw. XVIII w.
2		WARSTWA PRZEKLEJENIA		
1		DREWNO: LIPA		

Odkrywka nr 2. Fragment ornamentu kwiatowego z gzymsu

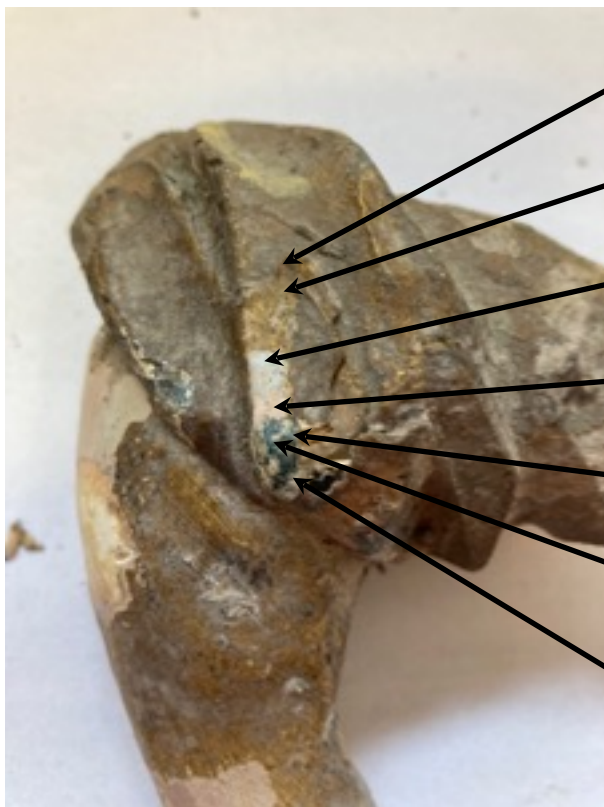

- 3. zaprawa kredowo-klejowa
- 4. warstwa pulmentu
- 5. złoto w płatkach
- 7. warstwa szlagmetal
- 9. warstwa aluminium
- 11 warstwa szlagmetal
- 12. brąza

C) SZATY RZEŹBY

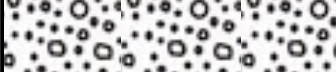

Nr warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Charakterystyka warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie
9		BRAZA	V	XX w.
8		SZLAGMENTAL	IV	XX w.
7		ALUMINIUM	III	XIX/ XX w.
6		WTÓRNY GRUNT		
5		LASERUNEK (niebieskozielony)		
4		SREBRO W PŁATKACH		
3		ZAPRAWA KREDOWO KLEJOWA	I	1 ćw. XVIII w.
2		WARSTWA PRZEKLEJENIA		
1		DREWNO: LIPA		

Odkrywka nr 3. Szata rzeźby

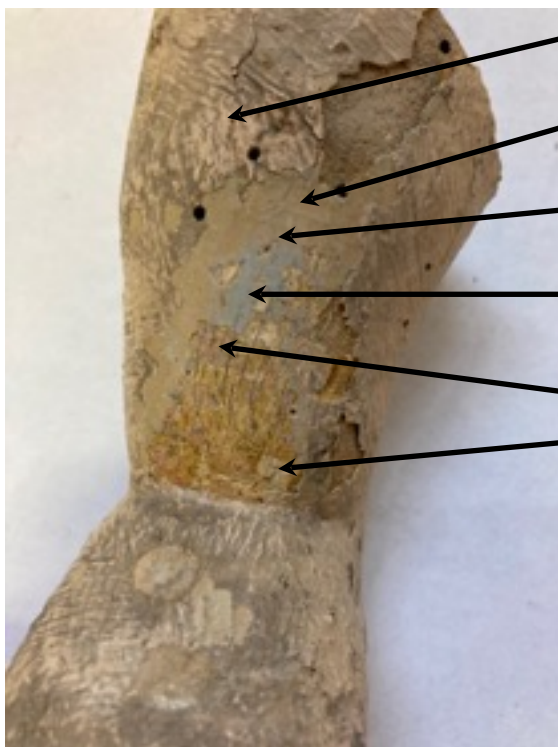

- 9. brąza
- 8. szlagmetal
- 7. aluminium
- 6. wtórny grunt
- 5. niebieskozielony laserunek
- 4. srebro
- 3. zaprawa kredowo-klejowa

D) Karnacja rzeźby

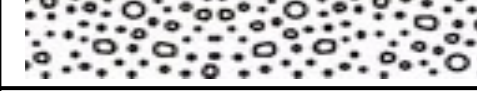

Nr warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Charakterystyka warstwy	Faza chronologiczna	Data
11		WARSTWA LAKIERU		
10		RÓŻOWA WARSTWA MALARSKA	V	XX w.
9		UGROWA WARSTWA MALARSKA	IV	XX w.
8		CIEMNORÓŻOWA WARSTWA MALARSKA	III	XIX/XX w.
7		SZARONIEBIESKA WARSTWA MALARSKA		
6		WARSTWA ZAPRAWY	II	XIX w.
5		WARSTWA MALARSKA KARNACJI (różowa)		
4		WARSTWA PRZEKLEJENIA		
3		ZAPRAWA KREDOWO-KLEJOWA	I	1 ćw. XVIII w.
2		WARSTWA PRZEKLEJENIA		
1		DREWNO: LIPA		

Odkrywka nr 4. Karnacja rzeźby.

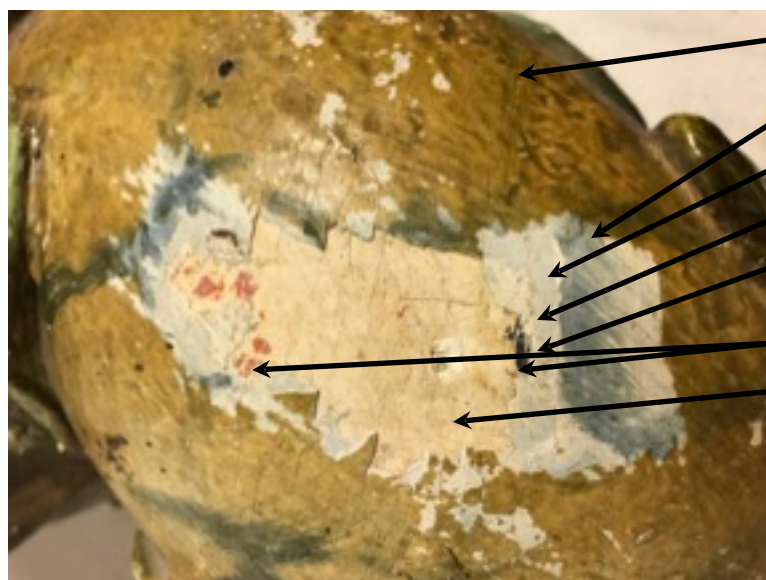

- 10. różowa wtórna warstwa malarska
- 9. ugrowa wtórna warstwa malarska
- 8. ciemnoróżowa wtórna warstwa malarska
- 7. szaroniebieska warstwa malarska
- 5. różowa warstwa malarska karnacji
- 3. zaprawa kredowo-klejowa z pożątkłym przeklejeniem

E) Trzon spiralnej kolumny

Nr warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Charakterystyka warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie
12		GRUBA WARSTWA LAKIERU	V	XX w.
11		NIEBIESKA MARMORYZACJA		
10		WARSTWA ZAPRAWY		
9		JASNOSZARA WARSTWA MALARSKA	IV	XX w.
8		JASNORÓŻOWA WARSTWA MALARSKA	III	XIX/XX w.
7		BIŁA WARSTWA MALARSKA	II	XIX w.
6		WARSTWA ZAPRAWY		
5		WARSTWA MALARSKA czerwono-niebieska marmoryzacja	I	1 ćw. XVIII w.
4		WARSTWA PRZEKLEJENIA		
3		ZAPRAWA KREDOWO-KLEJOWA		
2		WARSTWA PRZEKLEJENIA		
1		DREWNO		

Odkrywka nr 5. Trzon spiralnej kolumny.

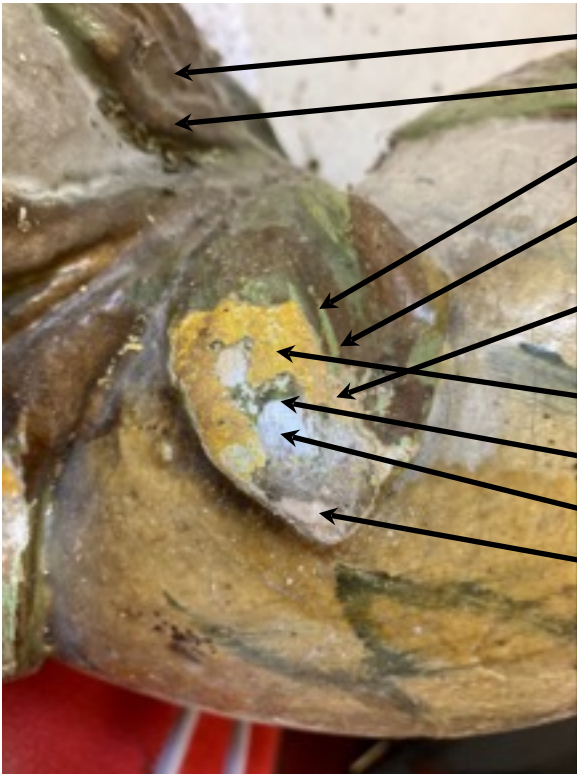

- 12. warstwa wtórnego lakieru
- 11. niebieska marmoryzacja
- 9. jasnoszara warstwa malarska
- 8. jasnoróżowa warstwa malarska
- 7. biała warstwa malarska
- 5. warstwa malarska czerwono-niebieska marmoryzacja
- 3. zaprawa kredowo-klejowa

F) Wić roślinna spiralnej kolumny

Nr warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Charakterystyka warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie
16		LAKIER		
15		BRAZA	VI	XX w.
14		SZLAGMENTAL	V	XX w.
13		ZIELONA WARSTWA MALARSKA		
12		WTÓRNY GRUNT	IV	XX w.
11		SZLAGMETAL	III	XIX/XX w.
10		WTÓRNY GRUNT		
9		SZALGMENTAL		
8		WARSTWA UGROWEGO MIXTIONU		
7		WTÓRNY GRUNT	II	XIX w.
6		LASERUNEK zielony		
5		SREBRO W PŁATKACH		
3		ZAPRAWA	I	I éw. XVIII w.
2		WARSTWA PRZEKLEJENIA		
1		DREWNO: LIPA		

Odkrywka nr 6. Wić roślinna spiralnej kolumny

16. warstwa lakieru

15. brąza

14. warstwa szlagmetal

13. zielona warstwa malarska

11. warstwa szlagmetal

8. warstwa ugrowego mixtionu

6. zielony laserunek

5. folia srebrna

3. zaprawa

VII. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot. 1. Kościół pw. Świętego Jana Bosko w Gwiździnach, ołtarz główny - fotografia archiwalna z lat '80 XX w. ukazująca cały obiekt przed demontażem. Ołtarz usytuowany był w nawie głównej kościoła i stanowił miejsce aktywnego kultu religijnego, celebrowania Mszy Świętej oraz uroczystości kościelnych. W 1984 r. w wyniku przeprowadzenia prac budowlanych ołtarz zdemontowano, a jego poszczególne elementy umieszczono na strychu. Budynek kościoła zyskał nowe prezbiterium ze współczesną aranżacją miejsca przechowywania Najświętszego Sakramentu.

Fot. 2. Kościół pw. Świętego Jana Bosko w Gwiździnach, zdemontowane elementy ołtarza aktualnie przechowywane na strychu kościoła - element predelli oraz kariatydy z II kondygnacji ołtarza. Widoczny zły stan zachowania. Elementy ołtarza są pokryte warstwą kurzu i brudu. Architektura ołtarza jest przemalowana, widoczne zacieki farby oraz wtórne pociemniałe złocenia. Drewno jest mocno wysuszone i popękane. Widać liczne otwory wylotowe oraz mączkę aktywnych żerowisk owadów niszczących drewno.

Fot 3. Kościół pw. Świętego Jana Bosko w Gwiździnach, zdemontowane elementy ołtarza aktualnie przechowywane na strychu kościoła. Widoczny gzyms górny i dolny z II kondygnacji ołtarza. Elementy są pokryte warstwą kurzu i brudu. Przemalowane gzymsy posiadają również wtórne pociemniałe złączenia. Drewno jest popękane, brakuje fragmentów profilowanych listew i niektórych ornamentów.

Fot. 4. Kościół pw. Świętego Jana Bosko w Gwiździnach, zdemontowane elementy ołtarza aktualnie przechowywane na strychu kościoła. Widoczne zmagazynowane głowice korynckich kolumn, fragmenty spiralnych trzonów oraz uszak. Elementy są pokryte warstwą kurzu i brudu. Zachowane fragmenty spiralnych kolumn są przemalowane, widoczne zacieki farby oraz wtórne pociemniałe złocenia. Adhezja polichromii do podłoża drewnianego w wyniku starzenia się spoiw oraz wysuszenia drewna uległa osłabieniu. Polichromia osypuje się. Drewno kapiteli jest mocno popękane, posiada ubytki snycerki. Widać liczne otwory wylotowe po owadach niszczących drewno.

Fot. 5. Kościół pw. Świętego Jana Bosko w Gwiździnach, zdemontowane elementy ołtarza aktualnie przechowywane na strychu kościoła. Zmagazynowane rzeźby, aniołki i fragmenty ornamentów. Elementy są pokryte warstwą kurzu i brudu. Rzeźby są przemalowane (widoczne fragmenty przemalowane bezpośrednio po ubytkach). Adhezja polichromii do podłoża drewnianego w wyniku starzenia się spoiw oraz wysuszenia drewna uległa osłabieniu. Polichromia osypuje się, posiada wiele ubytków warstwy malarskiej i zaprawy. Występują również liczne ubytki detali snycerki (brak stóp, palców, fragmentów skrzydeł i szat, rąk, pukli włosów). Widać liczne otwory wylotowe po owadach niszczących drewno. Niektóre elementy mają strukturę gąbki.

Fot. 6. Kościół pw. Świętego Jana Bosko w Gwiździnach, zdemontowane elementy ołtarza aktualnie przechowywane na strychu kościoła. Zmagazynowane rzeźby z I i II kondygnacji ołtarza. Elementy są pokryte warstwą kurzu i brudu. Rzeźby są przemalowane i pokryte grubą warstwą pożółkłego lakieru. (widoczne fragmenty przemalowane bezpośrednio po ubytkach). Adhezja polichromii do podłoża drewnianego w wyniku starzenia się spoiw oraz wysuszenia drewna uległa osłabieniu. Polichromia osypuje się, posiada wiele ubytków warstwy malarskiej i zaprawy. Występują również liczne ubytki detali snycerki (brak stóp, palców, fragmentów szat) oraz otwory wylotowe po owadach niszczących drewno.

Fot. 7. Kościół pw. Świętego Jana Bosko w Gwiździnach, zdemontowane elementy ołtarza aktualnie przechowywane na strychu kościoła. Detal rzeźby z I kondygnacji ołtarza - figura zakonnika. Rzeźba pokryta warstwą kurzu i brudu, nieestetycznie przemalowana z widocznymi niedbałymi pociągnięciami duktu pędzla i pokryta grubą warstwą żółtkłego lakieru. Występują odspojenia warstwy malarskiej.

Fot. 8. Kościół pw. Świętego Jana Bosko w Gwiździnach, zdemontowane elementy ołtarza aktualnie przechowywane na strychu kościoła. Detal rzeźby z II kondygnacji ołtarza - postać kobieca. Rzeźba pokryta warstwą kurzu i brudu, nieestetycznie przemalowana z widocznymi niedbałymi pociągnięciami duktu pędzla i pokryta grubą warstwą żółtego lakieru. Adhezja polichromii do podłoża drewnianego w wyniku starzenia się spoiw oraz wysuszenia drewna uległa osłabieniu. Polichromia osypuje się, posiada wiele ubytków warstwy malarskiej i zaprawy.

Fot. 9. Kościół pw. Świętego Jana Bosko w Gwiździnach, zdemontowane elementy ołtarza aktualnie przechowywane na strychu kościoła. Tabernakulum - pokryte warstwą kurzu i brudu, nieestetycznie przemalowane grubą warstwą farby z widocznymi niedbałymi pociągnięciami duktu pędzla. Adhezja polichromii do podłoża drewnianego w wyniku starzenia się spoiw oraz wysuszenia drewna uległa osłabieniu. Polichromia osypuje się, posiada wiele ubytków warstwy malarskiej i zaprawy.

Fot. 10. Kościół pw. Świętego Jana Bosko w Gwiździnach, zdemontowane elementy ołtarza aktualnie przechowywane na strychu kościoła. Obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem w złotonej ramie (II kondygnacja ołtarza). Widoczny bardzo zły stan zachowania. Płótno jest mocno zdeformowane, straciło swoją elastyczność. Jest sztywne, podatne na złamania i wykruszenia. Posiada liczne ubytki przy krawędziach oraz jedno większe rozdarcie przy dolnej krawędzi (ok 7 cm.). Warstwa malarska jest spękana, występują krakelury oraz drobne ubytki i wykruszenia malatury. Obraz przemalowany, pokryty grubą warstwą pociemniałego lakieru. Zakurzony i zabrudzony. Warstwa malarska mocno przebarwiona. Przedstawienie jest mało czytelne. Na zabrudzanej czarnej powierzchni obrazu prześwituje jedynie sama twarz Maryi i Dzieciątka.

Fot. 11. Kościół pw. Świętego Jana Bosko w Gwiździnach, zdemontowane elementy ołtarza aktualnie przechowywane na strychu kościoła. Detal obrazu Matki Bożej z Dzieciątkiem. Widoczny bardzo zły stan zachowania. Zdeformowane płótno posiada ubytki warstwy malarskiej. Występują liczne krakelury oraz drobne ubytki i wykruszenia malatury. Obraz przemalowany, pokryty grubą warstwą zaślepiętego werniksu. Zakurzony i zabrudzony.

Fot. 12. Odkrywka nr 1. Fragment łamanego gzymsu górnego I kondygnacji ołtarza.

Fot. 13. Odkrywka nr 2. Fragment ornamentu kwiatowego z gzymsu.

Fot. 14. Odkrywka nr 3. Szata rzeźby.

Fot. 15. Odkrywka nr 4. Karnacja rzeźby.

Fot. 16. Odkrywka nr 5. Trzon spiralnej kolumny.

Fot. 17. Odkrywka nr 6. Wić roślinna spiralnej kolumny.